

KESERŰSÉG

– Látja kedves, mindjárt kicsordul az én könnyem, ha valaki lélekkel szól hozzám. Nem tudom, mitől van bennem ez a nagy gyengeség, hiszen nem voltam én sose ilyen. De most már úgy vagyok, mint az elvénhedt kutya. Az is tudja, hogy nincsen már órá szükség, csak megtűrjük, könyörületből vetnek neki egy tányér levest, és ha még meg is simogatják, tán el is sírja magát. Hát így vagyok én is. Rögtön kibuggyan belőlem a könny, mint teli pohárból a víz.

Ez az én nagy bajom, ez az elesettség, mert arra sem vagyok hasznos, hogy egy kannával hozzak a kútról. Csak félig meríthetem az edényt, de úgy is majd leszakad a karom hazáig. Pedig két sarokra van a kifolyó. Ha meg kiviszem azt a kis moslékot a malacnak, utána fél óráig is pihegek a napon, a kisszéken. Néha meglátogat ez a Józsané. De nem szeretem, mert mindig arról beszél, hogy nekik milyen jó volt az életük, hogy szerették egymást az urával, meg ilyenek. Sokszor már én szégyellem magam, olyanokat is elmond. Volt ezeknek egy tanyájuk, jó erős épület. Hát ők ott laktak. Az ember kiment szántani, s ha azt látta, hogy a kútágas fel van eresztve, iszkolt hazafelé, mert az asszony megkívánta a szerelmeskedést. Egyszer oszt meg is járta, mert az ekével kint hagyott lovak valamitől megijedtek, megbokrosodtak, és az eke összevagdalta őket.

– De miket beszélek én itten, nem is kíváncsi maga erre, amit egy öregasszony fecseg. De mit tud tenni a magamfajta. Csak ülök a ház előtt, a szilvafa alatt, oszt egész nap forgatom az eszemet, hogy volt, mint volt. A Józsaékat is azért meséltem el, mert nekem érdekes, hogy annyira szerették egymást, meg hogy vénségében is ez jut eszébe mindig az özvegynek. Ő még nem öreg, tán ötvenéves ha lehet, és úgy tizenöt éve maradt magára. Azóta hallgatom a történeteit, de én nem szeretem. Az is ellenemre van, amiért szapulja a mostani fiatalokat. Én szeretem nézni őket, ha vasárnap elsétálnak itt a kerítés előtt. Némelyik még vet is egy szót, hogy na, napozunk, mama. De beszédbe már nem keverednek velem, Tudnék pedig sokat beszélni az én fiatalságomról, ami tán nem is volt igaz.

– Nagydarab, erős lány voltam. Úgy hívtak a legények, hogy a faros Panna. Merthogy Panna az én nevem. Tizennyolc se voltam, mikor egy télen beszakadt alattam a Körös jege. Kegyetlen hideg volt, s én vagy egy óráig csüngtem a lékben, karjaimat szétárva. Már alig voltam magamnál, mikor kihúztak. Ez aztán elvitte az én szépségemet. Fél évig nyomtam az ágyat, mert át kellett volna menni a túlsó parti fűzesbe tűzrevalót szedegetni. Mikor aztán a nyár közepén kikeltem a betegágyból, olyan sovány, sápadt voltam, mint a paszulykóró. Rám se néztek azon-túl a legények. Csak nagysokára vett el engemet a Seprenyi Jóska, pedig még akkor se javultam semmit. Ha kicsit alábbhagyott a jó idő, úgy hasogatott a lábam, mintha fűrészsel vágták volna. Szegény gyerek volt ez a Seprenyi, én is csak úgy éltem, mint az isten madara. A két koldusságból persze, hogy csak nyomorogni lehetett. Dolgos ember volt az uram, de mindig csak a nincs környékezett ben-nünket. Nagysokára lett egy fiunk, gondolom azért, mert úgy jártam a jégen. Többet nem is adott a teremő. A nagyapja után Lajosnak kereszteltük. De bár őt se hoztam volna a világra. Mert őerte vagyok én örökké bánatos.

– Szép, jó gyerek volt. Úgy akartuk az urammal, hogy ipart adunk a kezébe, de nem bírtunk volna az iskolákkal, meg a gyerekeknek se volt nagy huzalma a tanuláshoz. Így aztán megmaradt a földnél a lelkem. Mindig olyan jó kedve volt, hogy boldogsággal lehetünk körülötte. Minket soha nem bántott volna az meg. Nekem azt mondogatta: ne féljen, édesanyám, míg én itt vagyok. Ha elment valahová, megcsókolt engemet, ha visszajött, is. De most már nem jön vissza. És látja kedves, mindjárt kicsordul a könnyem, ha eszembe jut. Eleinte úgy voltam, hogy nem bírom ki. Napokig nem ettem, csak lézengtem a házban, mint akit hom-lokon sújtottak. Mán az uram orvosért akart menni. Igen szépen bánt velem akkor, pedig én tudom, hogy sohasem szeretett igazán, csak szánalomból vett el. De akkor odajött, hogy ne emészd magad, kedves, megrokkán benned a lélek, s mi lesz aztán velünk. Hányszor láttam olyan álmot, hogy Lajos fiam szőrösen, kopott katonaruhában jön befelé a kapun. Aztán máskor sapka nélkül, szétépett ingben fekszik a csupasz havon, én meg térdelek fölötte és zokogok, mint a tébo-lyodott. Ilyenkor az uram felkeltett: ne sírjál, hé, haza jön a gyerek. Azt hazudta vigasztalásomra, hogy beszélt a szomszéd Balogékkal, ők se kaptak sokáig hírt a Miskáról, s egyszer csak megjött, hogy kórházban fekszik. Hátha Lajcsi is ott lehet.

— És így telik el mán az én életem, ebben a várakozásban. Ha éjszaka zörgést hallok, kimegyek: — Te vagy az, fiam? — kérdezem a sötétségtől, s aztán visszaférek az ágyba. Sirok egy verset, elalszom. Mán úgy vagyok, ha jönne egy csavargó, szakállas ember s azt mondaná: édesanyám, tán a szívem is meghasadna. Az uramat tíz éve temettem el. Ő nem mondott nekem soha semmit, csak a szomorúságot láttam rajta. Az a nagy, erős ember máról holnapra összetört, meghajlott a háta. Más emberek mondták nekem, hogy bizony az én uram odakint a határban sokszor káromkodott, verte a lovat, amit ő sose tett. Ötvenegy nyarán, hogy hazahoztuk a szérúról a gabonát, megebédeltünk, aztán hozzáfogott, hogy felhordja a padlásra. Mondtam neki, hogy ne vigyen teli zsákokat, idős ember. De nem hallgatott a szóra. Mikor a másodikkal ment felfelé a feljáró közepétől visszaesett, a zsák meg a fejére.

— Még az ősz végéig kihúztam valahogy. A tengerit letörte a Korsós részibe, hazahordta. Azután egyre gyakrabban járt oda az az ember. Jólesett beszélgetni vele, olyan megértő volt. Az uram halála utáni télen én beléptem a téeszcsébe. Gondoltam, az a kis nyugdíj meg a földjára elég lesz kenyérre, sóra, ecetre. Mondom, ez a Korsós odajárt. Mit szaporítsam a szót. Még le sem telt a gyászév, én hozzamentem. Talán azért nem is volt áldás a mi egybekelésünkön. De akkor úgy voltam vele, könnyebb lesz a teher. Az asszony ember nélkül nem állhat a világban. Három évig ment is minden a maga útján. Aztán Gábor egyre nehezebben evett, fájlalta a torkát, s végül úgy legyengült, hogy a műhelybe se tudott bemenni, mert suszter volt a Korsós. Ágynak esett, járt hozzá a doktor, de segíteni nem tudott rajta. Olyan fájdalmi voltak a torkában, hogy a tejet se bírta lenyelni, a gyomrát meg nagyon szerette, s hogy nem ehetett, irigy volt rám azért a pár falatért. Mit szólhattam ellene — beteg, rá kell hagyni. Pedig sokszor úgy káromolt engemet, hogy iszonyatos volt hallani. Titokban kellett magamhoz vennem a falatot, de utánam kiabált a konyhába: mán megint zabálsz, hallom, hogy csörög a tányér, mindig csak a hasaddal törödsz, én meg dögöljek meg éhen. Meg ilyeneket mondott. Hányszor sírtam én a kis komaszilke fölött a konyhában. Mindig megkérdeztem tőle, mit főztek. — Egy kis galamblevest ennék. — De ha kész volt, nem tudta lenyelni a nagy fájdalomtól, s ha én ettem meg, akkor átkozódott.

— Mikor meghalt, tán harminc kiló ha lehetett. Magam mostam le a holttestet, de mint a pille, olyan könnyű volt. Nem jutottam volna én erre a sorsra, ha a fiamat nem emésztí el a háború. Most oszt itt vagyok egyedül a nagy világban, mint a kóró a sívó szélben. Ha mán nincs lelkenek mit tenni, bemegegyek az irodára a téeszcséhez. Nagy megalázás ám az. Úgy érzem, hogy kéregető lett belőlem: elnök úr, segély kellene, megkapom-e a földjára, nincs mivel tüzet raknom a fazék alá, csak egy kocs szalmát... Legtöbbször inkább nem is megyek. Tudom én, hogy sok dolguk van nekik odabent, nemhogy még egy vén cseléddel is bajlódjanak. A teleket csak átkuporgom rissz-rossz kis tüzek mellett. A nyár az jó. Kiülök a napra, és egyre forgatom az eszemet. Van egynehány tyúkom, csirkém, elbeszélgetek nekik naphosszat. Most meg van ez a kismalac, de én nem bírok mán vele. Nincs itt a ház körül semmi, mint máshol, hogy kikerül egy kis hulladék, miegymás. Mert szegény embernek sovány a konyhája. Úgy be kell osztani azt a 260 forintot, hogy csuda. S retteg az ember, hogy be ne csússzék valami. Hónaptól hónapig örökös gond az életem. Ha a piacra megyek is, csak azért, hogy eladjak magamtól valamit. Látom ott a finom lángosokat, szép kötényeket, miegyebet. De úgy vagyok, hogy csak kenyérem legyen elég. Nélkülöztem én már sokat. Eszembe jut idesapám szavajárása, mert ő mondogatta, hogy szegény embernek esztendeig való kenyere sosincs, de hőtigvalónak lenni kell. Hát most majdnem rajtam teljesedik be a mondas.

— Más vóna itt, ha a fiam hazajön. Unokáim lehetnének már, úgy, mint a Viziéknek. Nagy unokáik vannak, anyányi lányok, derék fiúk. Csak elnézegetem, ha itt mennek a drótsövény előtt. Még oda is vetnek egy-egy szót: — Na, sütkérezünk, mama! — Csak azt ne mondanák, hogy mama, mert olyankor mindjárt elered az én könnyem, és még válaszolni se tudok a kedvesgültre.

— Más lenne itt, tudja, minden, ha a fiamat nem emésztí el a háború, vagy ha több gyerekem lett volna. De nem lehetett a leszakadás miatt. Ebbe is majd behaltam. Csak keserűségnek hoztam a világra, csak azért, hogy egy nagy seb legyen az én lelkenem az ő elvesztése. Nem is tudom, mért nyújtja az isten ilyen hosszúra az életemet, mint hívók a szentiványi éneket. Hiszen szükségtelen személy vagyok én mán, mint a megvéhédh házörző kutya. S lélekben is olyan győnge vagyok, hogy ha valaki simogatón szól hozzám, mingyánt kicsordul a könnyem, mint teli csuporból a víz.